

Krönika

Snart kommer Ingemar Johansson, Wassberg och Björn Borg att ståta med epitetet Liten Tjej, spår Axel Odelberg.

Grabben är ute

Språket är en ständigt rörlig och föränderlig del av livet. Nya ord dyker upp medan gamla slits ut och kommer ur bruk. Vändningar och uttal som en gång var fel och togs som tecken på obildning sprider sig och accepteras i kraft av att en bred majoritet framhårdar och ogenerat använder dem. Vissa ordrs betydelse förskjuts eller vidgas så att de till slut får en helt annan innebörd än den de hade i ursprunget. Andra ord som i alla tider varit neutrala får plötsligt värdeaddning.

Under 90-talet har de här processerna skapat ett nytt skällsord i den offentliga debatten. Det har långsamt vunnit terräng under en följd av år och finns numera i varje trendkänslig offentlig debattörs mun. Jag tänker förstas på ordet "grabbig". Det är numera hart näst omöjligt att slå upp en tidning, vrida på TV:n eller sätta på radion utan att möta detta ord utslungat mot någon av våra vanligaste maktthavare i politik och näringsliv.

Göran Persson är grabbig och Carl Bildt är grabbig och Göran Johansson i Göteborg är grabbig. En dag dyker det säkert upp någon maktintrigerande vänsterpartist som kallar även Gudrun Schyman för grabbig. Om inte annat så på den grunden att hon ju i alla fall har supit som en hel karl. Och en annan kvinna som definitivt befunnit sig i riskzonen för det etiketteras som grabbig om hon alljämt suttit makten, är Margaret Thatcher.

Riktigt när, hur och i vilket sammanhang processen startade som gjort "grabbig" till det sena 90-talets inneskällsord kommer aldrig att kunna klargöras. Men att det handlar om en utveckling med feministiska förtecken råder det inga tvivel om. Frågan är om inte ordets stigande popularitet i okvädningssyft kan betecknas som en av feminismens verkligt stora segrar.

Tittar man i ordlistan efter synonymer till "grabbig" finner man "pojkkaktig" och "gossaktig". Då inser man att det har skett en snabb förskjutning såväl i ordets laddning som i dess betydelse. För i de sammanhang där grabbig används i dagens debatt är det inte längre särskilt synonymt

Vad man än kan säga om Göran Persson så inte är han gossaktig. Och det är inte heller Göran Johansson i Göteborg.

med pojkkaktig och gossaktig. Vad man än kan säga om Göran Persson så inte är han gossaktig. Och det är inte heller Göran Johansson i Göteborg. Möjligen finns det spår av pojkkaktighet hos Carl Bildt men det adderar snarare till hans personlighet än belastar den.

När medelålders män kallas pojkkaktiga brukar det vara en omskrivning för charm och vitalitet. Vad grabbig är en omskrivning för varierar numera våldsamt. Det kan vara allting från tyrannisk till oförskämd och pueril. I Expressen läser jag att till det som kvalificerat Göran Persson för epitetet hör att han burit sig allmänt oförskämt åt mot sin pressekreterare, att han förläpamt en medlem av den svenska EU-delegationen i samband med ett toppmöte, att han hunsar sina medarbetare och att han uppträtt nonchalant mot Margot Wallström under valrörelsen. Det låter som Persson är en buffel men hur det skulle göra honom grabbig i någon ursprunglig mening av ordet är svårt att förstå. Grabbig har blivit ett sånt där behändigt gummibegrepp som nästan helt kopplats loss från sitt betydelseursprung och gjorts till ett ord för klandervärdigt beteende i största allmänhet, en sexistiskt beteckning som kan klistras på i stort sett vilka misshagliga och föregelseväckande företeelser som helst, ungefär som fascist, rasist eller stalinist.

Det börjar bli dags att byta idrottsvärldens hedersbeteckning "Stor grabb" mot något mindre belastat. "Liten tjej" kanske vore nåt.

8 oktober 1998
AXEL ODELBERG

axel.odelberg@stockholm.mail.telia.com

En främling bland nudisterna

Sedaris har skrivit roligt om förvirrad amerikansk medelklass, tipsar Isobel Hadley-Kamptz.

Om man vill undvika omgivningens uppmärksamhet bör man inte läsa David Sedaris' *Naked* på tunnelbanan. Risken är att man släpper ifrån sig fnitter och frustande gapskratt. Och förklarar man att det är så förtvulat roligt att huvudpersonen flyr ifrån sin arbetskamrats bostad sedan han upptäckt att denne har en samling penisattrapper i sovrummet, då blir man väl inbördad för föregelseväckande betende.

Roman

David Sedaris
Naked
Little, Brown and Company, 1997

Sedaris har näsa för tragisk humor. Han beskriver sina tvångshandlingar som liten, alltifrån den obehagliga lusten att slicka på strömbrytare eller rulla med ögonen till att häftigt kasta huvudet häftigt och tillbaka eller räkna sin ögonfransar. Det är ren *slapstick* och bäst är när hans lärarinnor regelbundet kommer hem för att tala med hans föräldrar och modern bjuder dem på *cocktails* och säger att hon misstänker att lärarinnan är där för skakningarna, ögonrullandet eller sådant. Det går säkert över med åren, men varför inte ta en drink till?

Född för att röka

Visst går det över, men inte förrän Sedaris börjat röka i tonåren. Han säger sig vara född för att röka, då har man alltid något att göra med sina händer och sin mun, man har alltid en anledning att resa sig för att leta efter ett askfat som man kan leka i med sin tändare. Även om det medför hälsorisker är det betydligt mer socialt accepterat än att slicka på strömbrytare eller slå sig i huvudet med en sko.

Porträttet av modern är både ömsint och skoningslös. Hon är en modern amerikansk kvinna som röker och dricker, med en sållsam talang för sarkasmer. Hon avskyr sin grekiska svärmor med hela sitt hjärta. När svärmorden blivit påkörd och maken vill ta hem henne säger hon:

Varför inte skicka henne till värld-hem, det är vad normala människor gör. Eller ännu hellre, leasa ut henne till en djurpark. Varför inte smuggla ombord henne på en tank och skeppa över henne till det gamla hemlandet? Skaffa henne barnvakt på heltid eller enollera henne som någon satans fredskärist... en sak ska du veta, hon flytar inte in här.

Trots att barnen dyrkar henne, hindrar hennes hårda yta någon djupare kontakt. I slutet av boken, när Sedaris' syster gifter sig, har de vetat en tid att modern är svårt

Operation avklädning. David Sedaris får kämpa för att våga ta av sig kläderna.

cancersjuk. Ändå kan de inte förmå sig till att visa vad de känner. Sedaris säger i ett svagt ögonblick i telefon, med tumören i tankarna, att han älskar sin mor. Men hon låtsas inte höra och lägger på, medan han funderar över hur fäntigt det känns att säga något sådant när man varken är ute efter pengar eller sex. "När det gäller det känslomässiga ansåg vi allihop att fysisk närhet aldrig kunde mätta sig med den helande kraften i en välmixad cocktail." Efter systemens bröllop sitter modern ensam och döende i sitt rum medan barnen röker marijuana på en kyrkogård en bit bort och intalar sig att hon vill vara i fred.

Även om det medför hälsorisker är det betydligt mer socialt accepterat att röka än att slicka på strömbrytare eller slå sig i huvudet med en sko.

Innan dess hinner Sedaris med en hel del, han liftar genom USA och bland de bisarra typer han träffar på finns en man som tror att han är hjärnkirurg och som fyller av hat inför det yrkesvalet vill skjuta honom i huvudet. Han träffar en annan med förkortningen C O G på en dekal på bilrutan. Han funderar över vad det kan stå för och funderar på *Cousin of Godzilla* eller *Capable of Genocide*, men det visar sig stå för *Child of God* (marginellt mindre skrämmande). Han gör en stöldturné med sin rumskompis på college, en svårt handikappad flicka, som kan stjäla vad som helst utan att folk ser det,

de undviker nämligen noggrant att alls titta på henne. Dessutom arbetar han som fruktplockare i Oregon och senare med att sortera äpplen i kategorierna "fina" och "extra fina". Det är för övrigt där han träffar mannen med den intressanta kollektionen atrapper. Men när han väl sett den slutar han sortera äpplen och åker hem.

Visar sig naken

I det sist avsnittet, som givit samlingen dess namn, reser Sedaris till ett nudistläger och försöker konfrontera sig själv i sin nakenhet. Han får kämpa för att våga ta av sig kläderna och visa sig naken bland andra. Han fasar vid synen av de äldre nudisterna och plockar chippsmulor ur könsåret efter en TV-kväll och när han åker hem efter en vecka känns det lika fullt konstigt att ha kläder på sig.

David Sedaris är en av de roligaste, mest cyniska, mest hänsynslösa skribenter jag läst på länge. Med tanke på att *Naked* är hans andra bok är det imponerande. Om man vill att allt i livet ska vara sött och rosenrött kommer man kanske att förlåra. Alla vi andra får oss ett gott skrat.

ISOBEL HADLEY-KAMPTZ

Missa inte historie-dagarna!

Fredag till söndag går historiedagarna av stapeln i Stockholm, temat är *Staden*. Ett 40-tal seminarier och utflykter anordnas och en imponerande sakkunskap har samlats. Några tips: Seminariet "Har nationalismen en framtid?" ordnas av SNS i anslutning till en nyutkommen bok (fredag 14.30-16) och i panelen finns bland annat Matti Klinge från Helsingfors och Erik Rudeng från Oslo. Vad som vädras är, vad jag förstår, Ernst Gellners gamla tes om nationen som en överhetskonstruktion, men felaktigt eller inte borrar den för en intressant debatt.

Samtidigt (dessvärre) avhandlas folkhemstanken av Yvonne Hirdman och Joakim Palme och "Staden i filmen" med exempel och analys. Gunnar Wetterberg återgår till sin läst (från Kommunförbundet) och talar om fredsförhandlingarna 1644-48. Den föreläsningen börjar redan klockan tolv.

Lördagen bjuder på mediehistoria, det är Stig Hadenius och lundaprofessorn Per Rydén som ska koppla greppet från postgumman till Metro. Man hinner över till Karl Schlogels (Frankfurt an der Oder) föreläsning om S:t Petersburg som den första moderna europeiska staden. Vill man stinka in, ringer man Jennifer Martin Schuch på 08-519 184 03.

/RED

SVIKER tänker t goda vil löften ä danska

Sve svik

De h minne d lin, en o minister efter Per och utnä ter.

"Allt i nattklubb kerna M sengren Sveriges ska koor politik", förmodat sälja frå folket, h regering den ekor som Sve för. Eurc en komp geringen miljöpär Båda krä ge lämn krävs att tar upp l

Det är valutaun svenska

Hur sa et och m går inte. Miljöpar hjärtesak skog och och dagi Gudrun i med löfv gam om i betsgrup Socialt enligt fle att sänka ingenting

"Regei svenska l förläter t Sahlin bi Nästa rik skriver P

FIN

in Va
Chefredr Jon Asbe
Postadr Box 703
Besöksn Kungsgat
Redaktio E-post Fax